

3.1. Gaasisüsteemi ajalugu

Teadlik gaasi kommertskasutamine Euroopas sai alguse 1785. aastal, kui Suurbritannias hakati söest toodetud gaasi kasutama tänavate ja majade valgustamiseks. Kogu 19nda sajandi kasutati maagaasi asemel eelkõige kohapeal söest toodetud gaasi (city gas), sest puudus efektiivne tehnoloogia gaasi transportimiseks gaasi maardlatest linnadesse. 19.nda sajandi lõpul elektritehnoloogia arenguga asendusid gaasilambid elektripirnidega, mis tekitas vajaduse leida gaasile alternatiivne rakendus. 1920.-1930. aastatel gaasi transporditehnoloogia arenguga leiti uusi võimalusi gaasi kasutamiseks tööstuses ning kodumajapidamises. Tööstuses leidis gaas laialdast kasutust tootmisprotsessides ning gaasikateldes elektri tootmiseks. Kodumajapidamises hakati gaasi kasutama eelkõige hoonete ja tarbevee soojendamiseks, kuid ka toidu valmistamiseks.

Eesti gaasiajalugu algab 19. sajandist. Eestis valmis esimene gaasivabrik 1865. aastal Tallinnas, kus tehisgaasi toodeti Inglise kivisöest. Enamik gaasist tarbiti tänavavalgustuses, kuid gaasiga varustati torustiku kaudu ka Balti Manufaktuuri, vineerivabrikut ning Kadrioru lossi ja parki. 1880. aastal avati ka Tartus gaasivabrik.⁴ 1948. aastal valmis Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise tehas, mille kaudu hakati 1949. aastal Kohtla-Järve – Leningradi gaasiülekandetorustiku kaudu gaasiga varustama Leningradi. 1953. aastal anti käiku esimene kõrgsurve gaasiülekandetorustik Kohtla-Järve – Tallinn. Mõne aastaga suurenes gaasitarbimine Tallinnas paarikümnekordseks, ulatudes 1955. aastal 65 miljoni kuupmeetri. Esimeste seas said gaasi Liviko tsehh Mere puiesteel ja Rauda tänava saun.

1969. aastal hakati Leningradi – Kohtla-Järve ülekandetorustiku kaudu transportima Eestisse maagaasi, mis Jõhvis segati põlevkivigaasiga. 1976. aastal valmis Tartu Irboska ja 1978. aastal Tartu – Rakvere gaasitorustik. 1979. aastal kasutas Eesti 708 miljonit kuupmeetrit maagaasi ja 273 miljonit kuupmeetrit põlevkivigaasi, kuid nõudlus gaasi järele üha kasvas. 1988 aastal alustati Vireši – Tallinna gaasitorustiku ehitust koos kompressorjaamaga Lätis Virešis, mis võimaldas gaasi saada ka Läti

maa-alusest gaasihoidlast Inčukalnsis. Riburada järgnesid uued gaasitrassid kohalike asulate varustamiseks gaasiga: Loo, Viljandi, Kohila, Kehra, Kunda, Narva-Jõesuu, Saue, Muuga, Narva, Vändra ja Raudalu.

⁴ <http://www.gaas.ee/kontsern/ajalugu/>